

23 Ιανουαρίου 2012

Εντολή για μελέτη επιπτώσεων από την « Απελευθέρωση των δικαιωμάτων φύτευσης στον ευρωπαϊκό κλάδο οίνου» από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Ερευνών, επιφορτίστηκε από το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο να συντάξει μελέτη για την απελευθέρωση των δικαιωμάτων φύτευσης στην Ε.Ε. μετά το 2015, την οποία θα υποβάλλει στην Επιτροπή Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης (COMAGRI) με βάση την διακήρυξη που ακολουθεί και ταυτόχρονα ακτινογραφεί την ευρωπαϊκή και παγκόσμια αγορά.

§ Ι. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

I.1. Ο κλάδος του οίνου στην ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός κρασιού στον κόσμο, ο μεγαλύτερος καταναλωτής εξαγωγέας και εισαγωγέας.

Όσον αφορά την παραγωγή, η ΕΕ διαθέτει το 50% περίπου των συνολικών αμπελουργικών ζωνών στον κόσμο και περίπου το 60% του όγκου της παραγωγής κρασιού.

Εντός της ΕΕ, η Γαλλία, η Ιταλία και η Ισπανία καλύπτουν το 75% της συνολικής παραγωγής που εκτιμάται σε 156 εκατομμύρια εκατόλιτρα για το 2010/2011 (3,5 τοις εκατό κάτω από την προηγούμενη περίοδο εμπορίας).

Στη διάρκεια μιας περιόδου 35 ετών, ο όγκος παραγωγής της ΕΕ αυξάνεται, ενώ η έκταση μειώθηκε πάνω από 35%, όταν η καλλιέργεια της αμπέλου στον υπόλοιπο κόσμο συνεχίζει να επεκτείνεται, ειδικά στο νότιο ημισφαίριο, όπου ορισμένες χώρες όπως η Αυστραλία και η Χιλή έχουν καθιερώσει με εξαγωγικό προσανατολισμό αναπτυξιακά προγράμματα για τα αμπέλια τους.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η ευρωπαϊκή παραγωγή έχει κυμανθεί από 170 (2005/2006) έως 155 εκ. hl (εκτίμηση για το 2010/2011), εκ των οποίων περίπου το 40% χαρακτηρίζεται ως οίνοι υψηλής ποιότητας.

Οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώθηκαν στη Γερμανία, τη Ρουμανία και την Ουγγαρία, με μικρότερη πτώση στη Γαλλία, την Ιταλία και την Ισπανία. Οι μεταβολές αυτές αντισταθμίστηκαν μόνο εν μέρει από την αύξηση της παραγωγής που καταγράφηκε στην Πορτογαλία τα τελευταία χρόνια.

Παρά τα στοιχεία αυτά, η Γαλλία (πάνω από 45 εκ. hl παρήγε το 2010) κατατάσσεται ως ο μεγαλύτερος παραγωγός κρασιού στον κόσμο με 17% του μεριδίου στην παγκόσμια αγορά,

ακολουθούμενη από την Ιταλία και την Ισπανία (η οποία είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη έκταση αμπελώνων τον κόσμο).

Άλλοι σημαντικοί παραγωγοί της ΕΕ είναι η Γερμανία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, η Αυστρία, η Βουλγαρία και η Σλοβενία (όλες οι χώρες κάτω από το 10 εκ. hl).

Η παγκόσμια αγορά του οίνου έχει αλλάξει πάρα πολύ τα τελευταία χρόνια. Ο ρόλος των νέων παραγωγών έχει αυξηθεί. ΗΠΑ, Αργεντινή, Χιλή, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία και Νότια Αφρική αντιπροσωπεύουν πάνω από το 20% του συνολικού όγκου συναλλαγών κρασιού το 2008: αυτό αντιπροσωπεύει μια αύξηση της τάξης του 10% σε δέκα χρόνια.

Το μεγαλύτερο μερίδιο του συνολικού εμπορίου οίνου στην ΕΕ εξακολουθεί να σχετίζεται με το ενδοκοινοτικό εμπόριο, το οποίο ανήλθε σε 43 εκ hl το 2009/10, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ένα μεγάλο μέρος αυτού του εμπορίου περιλαμβάνει τις μεταφορές χύμα κρασών, από την Ιταλία στη Γερμανία (περίπου 3,4 εκ hl.) και τη Γαλλία (0,8 εκ hl), και από την Ισπανία προς τη Γαλλία (2,7 εκ. hl.) κατά την ίδια περίοδο την Πορτογαλία (1,3 εκ. hl), και την Γερμανία (1,2 εκ. hl).

Οι ΗΠΑ είναι η κύρια εξαγωγική αγορά για την ΕΕ τόσο σε όγκο (24,5% του συνόλου) όσο και αξία (30,7%), ακολουθούμενη από τη Ρωσία, την Ελβετία, τον Καναδά και την Ιαπωνία.

Περαιτέρω αύξηση της ζήτησης αναμένεται τόσο από τις ανεπτυγμένες χώρες (ΗΠΑ, Καναδά, Ιαπωνία) όσο και από τις «πρόσφατα ανεπτυγμένες οικονομίες», όπως η Ρωσία και η Κίνα, όπου οι εξαγωγές υπερδιπλασιάστηκαν τον τελευταίο χρόνο.

Η ΕΕ δεν είναι μόνο ο μεγαλύτερος εξαγωγέας κρασιού στον κόσμο, αλλά και ο μεγαλύτερος εισαγωγέας. Οι κύριες χώρες προέλευσης είναι η Αυστραλία, Χιλή, Νότια Αφρική και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

Όσον αφορά την εγχώρια αγορά, αν και η ευρωπαϊκή παραγωγή οίνου έχει υποστεί πτώση, η κατανάλωση έχει μειωθεί πιο γρήγορα, συμβάλλοντας στο μεγάλο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο χάσμα μεταξύ της παραγωγής οίνου και της κατανάλωσης. Το πλεόνασμα διευρύνθηκε κατά τα τελευταία χρόνια. Το 2008/2009, η παραγωγή της ΕΕ ήταν περίπου 17 δισεκατομμύρια λίτρα (60% επιτραπέζια κρασιά και 40% κρασιά ανώτερης ποιότητας), ενώ η εγχώρια κατανάλωση ανήλθε σε περίπου 13 δισεκατομμύρια λίτρα κρασιού.

Η απόσταση, η οποία ήταν ένα από τα παραδοσιακά μέσα με τα οποία η Ευρώπη

αντιμετώπιζε το πρόβλημα του πλεονάσματος, καταργείται σταδιακά. Το μέτρο έκτακτης απόσταξης κρίσης έχει τετραετή περίοδο με σταδιακή κατάργηση και έως το 2012.

1.2. Η πολιτική της ΕΕ για τον αμπελοοινικό τομέα

Από τις αρχές του 1970, υπήρξε μια σημαντική μείωση της συνολικής έκτασης των αμπελώνων στην Ευρώπη, ως αποτέλεσμα των εξελίξεων που καθοδηγούνται από την πολιτική απόφαση με στόχο την επίλυση της κρίσης που προκλήθηκε από την παραγωγή επιτραπέζιου οίνου (αν και η κοινοτική παραγωγή οίνου έχει υποστεί πτώση, η εγχώρια κατανάλωση έχει μειωθεί πιο γρήγορα).

Από το 1978, η Ευρώπη εισήγαγε την απαγόρευση φύτευσης και την υποχρέωση απόσταξης του πλεονάσματος. Το 1999, η μεταρρύθμιση της ΚΟΑ για τον οίνο ενίσχυσε το στόχο της επίτευξης μιας καλύτερης ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά της Κοινότητας, παρέχοντας στους παραγωγούς την ευκαιρία να παράγουν σε συνάρτηση με μια απαιτητική αγορά υψηλότερη ποιότητα, ώστε να επιτραπεί στον τομέα να καταστεί ανταγωνιστικός μακροπρόθεσμα μέσω της χρηματοδότησης προγραμμάτων αναδιάρθρωσης.

Το 2008, η Κοινή Οργάνωση Αγοράς για το κρασί αναμορφώθηκε και πάλι, με τους ακόλουθους κύριους στόχους:

- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των οινοπαραγωγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Ενίσχυση της φήμης των ευρωπαϊκών οίνων και την ανάκτηση μεριδίου αγοράς τόσο στην ΕΕ όσο και στο εξωτερικό
- Δημιουργία ενός αμπελοοινικού καθεστώτος που λειτουργεί πιο απλά, καθαρά και αποτελεσματικά για να επιτευχθεί μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης
- Διαφύλαξη των βέλτιστων παραδόσεων της οινοπαραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η νέα πολιτική περιλάμβανε πολιτικές για την εκρίζωση εκτάσεων αμπελώνων, τη στήριξη της ζήτησης και την αναθεώρηση των κανονισμών. Ειδικότερα, μεταξύ αυτών των νέων ρυθμιστικών μέτρων περιλαμβάνεται και η προγραμματισμένη λήξη της τρέχουσας απαγόρευσης των νέων φυτεύσεων.

Μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2015, το σημερινό περιοριστικό καθεστώς των δικαιωμάτων φύτευσης στην ΕΕ τελειώνει (η μεταφύτευση τώρα επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση που οι παραγωγοί εκριζώσουν τις αντίστοιχες εκτάσεις με αμπέλια) και τα κράτη μέλη (ΚΜ) μπορεί να αποφασίζουν μόνο για να παράταση της απαγόρευσης στο έδαφός τους μέχρι το 2018.

Το τέλος του καθεστώτος της απαγόρευσης των δικαιωμάτων φύτευσης γίνεται ωστόσο, όλο και πιο αμφιλεγόμενο.

Υπό το πρίσμα της επικείμενης αξιολόγησης της Επιτροπής σχετικά με τη μεταρρύθμιση του τομέα (πριν από το τέλος του 2012) οι υπουργοί γεωργίας της ΕΕ εννέα κρατών μελών (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Κύπρος, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Αυστρία, Πορτογαλία, Ρουμανία) απέστειλαν κοινή επιστολή, στον Επίτροπο Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης με ημερομηνία 14 Απριλίου 2011 , με έκκληση για να διατηρηθούν τα δικαιώματα φύτευσης και μετά το 2015. Ο Ισπανός , ο Έλληνας ο Τσέχος και ο Σλοβένος Υπουργός Γεωργίας έχουν ενταχθεί επίσης αυτήν την ομάδα.

Σε μια παρόμοια εξέλιξη, η Επιτροπή Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαιθρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ως μέρος της διαδικασίας για την έγκριση της έκθεσης για την ΚΓΠ για το 2020, ενέκρινε την τροποποίηση υποστηρίζοντας τη διατήρηση του συστήματος των δικαιωμάτων φύτευσης . Η σύσταση αυτή επιβεβαιώθηκε στο πλαίσιο του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εγκρίθηκε στην ολομέλεια στις 23 Ιουνίου 2011.

Τα κυριότερα προβλήματα είναι τα εξής:

- η ανάγκη να διατηρηθεί μια ισορροπία στην αγορά οίνου της ΕΕ
- ο κίνδυνος της μείωσης της συνολικής ποιότητας των ευρωπαϊκών οίνων, λόγω των

πιθανών πέρα από την παραγωγή και την εντατικοποίηση διαδικασιών παραγωγής

- τα προβλήματα της αλληλεπίδρασης μεταξύ των οίνων ποιότητας που παράγονται σε μια συγκεκριμένη περιοχή και τις άλλες κατηγορίες οίνου που θα αυξηθούν από την κατάργηση των δικαιωμάτων φύτευσης.

§ II. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΦΥΤΕΥΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 2015

Η DG AGRI επεξεργάζεται πολυετές σχέδιο αξιολόγησης (2011-2013) μέτρων της ΚΓΠ που εφαρμόζονται στον κλάδο του οίνου και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί την Επιτροπή να εξετάσει την μελέτη για την διατήρηση των δικαιωμάτων φύτευσης στον αμπελοοινικό τομέα μετά το 2015 και ζητεί από την Επιτροπή να λάβει υπόψη της αυτή την έκθεση αξιολόγησης.

Σκοπός της μελέτης είναι να αναπτυχθεί μια ανάλυση, τόσο της εξέλιξης της αγοράς οίνου της ΕΕ, αλλά και των συνεπειών της κατάργησης των δικαιωμάτων φύτευσης στον αμπελοοινικό τομέα. Σε αυτή την κατεύθυνση, η μελέτη θα πρέπει να αποτελέσει το πλαίσιο για την εφαρμογή των δικαιωμάτων φύτευσης σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης πρέπει να είναι η βάση για την εκτίμηση των επιπτώσεων του τερματισμού του καθεστώτος φύτευσης και να συνταχθούν προτάσεις σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να γίνει διαχείριση των κρίσιμων ζητημάτων που θα μπορούσαν να προκύψουν ως αποτέλεσμα της κατάργησης του ισχύοντος συστήματος δικαιωμάτων φύτευσης .

Επιπλέον, στόχος αυτής της μελέτης θα είναι:

- Να αναπτύξει μια ποιοτική και, αν είναι δυνατόν, ποσοτική ανάλυση των επιπτώσεων της από τη σχεδιαζόμενη κατάργηση των δικαιωμάτων φύτευσης, ιδίως όσον αφορά στις επιπτώσεις από την άποψη της:

- επαναφύτευσης αμπελώνων
- προβλημάτων έναντι της παραγωγής που θα μπορούσαν να προκύψουν από την ελευθέρωση των δικαιωμάτων φύτευσης
- σχέσης μεταξύ των κρασιών ποιότητας που παράγονται σε μια συγκεκριμένη περιοχή και τις άλλες κατηγορίες οίνων και τις συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από την

κατάργηση του εργαλείου το οποίο τα τελευταία χρόνια είχε κυρίως ως αποστολή να προστατεύει περιοχές που παράγουν οίνους ποιότητας.

- Να προτείνει τα μέτρα και τα εργαλεία για την κατεύθυνση του καθεστώτος των δικαιωμάτων φύτευσης και να βοηθήσει να διατηρηθεί μια ισορροπία στην αγορά οίνου της ΕΕ.

§ III. Περιεχόμενο της μελέτης

III.1. Πρώτη Ενότητα: Εισαγωγή

Στο πρώτο μέρος της μελέτης, ο σύμβουλος καλείται να καταρτίσει ένα περίγραμμα στο οποίο θα περιλαμβάνεται:

- Η γενική επισκόπηση του τομέα και των πρόσφατων εξελίξεων του, συμπεριλαμβανομένης της πρόσφατης ανάπτυξης της αγοράς οίνου παγκοσμίως.

Η ανάλυση πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένες ιδέες για τις περιοχές, την απόδοση και την παραγωγή, τη δομή της βιομηχανίας μεταποίησης, τη γεωγραφική κατανομή και για την ποσότητα, την ποιότητα και τις τιμές των προϊόντων του αμπελοοινικού τομέα.

- Η εφαρμογή των προγραμμάτων δικαιωμάτων φύτευσης σε ολόκληρη την Ευρώπη.

- Η αξιολόγηση των επιπτώσεων της σχεδιαζόμενης κατάργησης του σημερινού καθεστώτος δικαιωμάτων φύτευσης, με ιδιαίτερη προσοχή στις πιθανές επιπτώσεις από την άποψη της μετεγκατάστασης του αμπελώνα, πέρα από τις περιοχές που παράγουν οίνους ποιότητας. Για να έχουμε μια αντιπροσωπευτική εικόνα της πολύπλοκης πραγματικότητας του τομέα στην Ευρώπη, η αξιολόγηση θα πρέπει να καλύπτει τον κύριο χώρο παραγωγής οίνων της ΕΕ .

III.2. Δεύτερη Ενότητα: Σενάριο Διαχείρισης μετά το 2015

Με βάση την ανάλυση που ορίζεται στην προηγούμενη ενότητα, στο δεύτερο μέρος, ο σύμβουλος θα πρέπει να προσδιορίζει τα μέτρα και τα εργαλεία που θα μπορούσαν να εισαχθούν στο πλαίσιο των δικαιωμάτων φύτευσης μετά το καθεστώς, προκειμένου να μετριαστούν οι πιθανές αρνητικές επιπτώσεις που θα μπορούσαν να προκύψουν από κατάργησή τους.

Ο σύμβουλος θα πρέπει να εξετάσει επίσης τη δυνατότητα να διατηρηθεί ένα σύστημα δικαιωμάτων φύτευσης, τις πιθανές συνέπειες μιας τέτοιας απόφασης που αφορά το τέλος του τρέχοντος συστήματος των δικαιωμάτων φύτευσης, καθώς και τις προσαρμογές που είναι επιθυμητό να γίνουν ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητά του.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ μετά το 2013, ο σύμβουλος πρέπει να αναλύσει την ευκαιρία να επεκταθούν ορισμένα μέτρα που περιλαμβάνονται σήμερα στο καθεστώς ενισχύσεων Οπωροκηπευτικών (ιδίως εκείνες που σχετίζονται με τις οργανώσεις των παραγωγών), καθώς και την πιθανή επέκταση δέσμης νομοθετικών μέτρων του τομέα γάλακτος, στον αμπελοοινικό τομέα, προκειμένου να βελτιωθεί η διαπραγματευτική δύναμη των παραγωγών.

Η μεθοδολογία για την κατάρτιση του νέου κανονιστικού πλαισίου είναι στην ευχέρεια του μελετητή. Κατά συνέπεια, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν θα δώσει μια περιοριστική προσέγγιση σχετικά με τους στόχους που πρέπει να καλυφθούν.

Τα νέα μέτρα θα πρέπει, ωστόσο να λαμβάνουν υπόψη τους χρηματοδοτικούς περιορισμούς της ΕΕ, καθώς και τις πολυμερείς δεσμεύσεις (συμπεριλαμβανομένων αυτών που προτείνονται στο πλαίσιο του ΠΟΕ, Γύρος της Ντόχα).

III.3. Περίληψη των συμπερασμάτων και στρατηγικές συστάσεις για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε σχέση με συναπόφασεις.

Η τελευταία ενότητα θα πρέπει να χρησιμοποιείται για μια σύνοψη των συμπερασμάτων σχετικά με το νέο κανονιστικό πλαίσιο για τα δικαιώματα φύτευσης μετά το 2015.

Τα συμπεράσματα και οι συστάσεις του συμβούλου πρέπει να είναι ρεαλιστικές και να λαμβάνουν υπόψη τους θεσμικούς και χρηματοδοτικούς περιορισμούς της ΕΕ, καθώς και τις διμερείς και πολυμερείς εμπορικές δεσμεύσεις.